

VIISI KEINOA EDISTÄÄ OSAKESIJOITTAMISTA

Sijoittajat ovat taloudessa ja yhteiskunnassa merkittävä voima. Siksi sijoittamista kannattaa edistää, kun tavoittelemme vahvempaa talouskasvua.

Mitä useampi sijoittaa, sitä laajemmin vauraus tulevaisuuden Suomessa jakautuu. Kun ihmiset sijoittavat osakkeisiin, kotimaiset säästöt kanavoituvat investointeihin ja yritykset saavat rahoitusta kasvuunsa. Pääomamarkkinat eivät toimi ilman laajaa sijoittajapohjaa.

Sijoittaminen vahvistaa myös yhteiskuntaa. Sen avulla ihminen varautuu elämän eri tilanteisiin, mikä vähentää julkisten toimien tarvetta. Mitä paremmin jokainen voi itse huolehtia taloudellisesta turvallisuudestaan, sitä kestävämmällä pohjalla on julkinen talous.

Tämä esite kertoo Pörssisäätiön keinot, joilla sijoittamista voi edistää. Koska valtion taloudellinen tilanne on kireä, ehdotuksemme ovat fiskaalisesti vähäisiä mutta silti vaikutuksiltaan merkittäviä.

1. PERUSTETAAN VAUVOJEN SIOITUSTILI

Jokaiselle vastasyntyneelle avattavan sijoitustilin ideana on tehdä sijoittaminen tutuksi kaikille. Sijoitustiliä käytetään kouluopetuksessa, ja jokaiselle lapselle opetetaan oman sijoitussuunnitelman tekeminen.

Pörssisäätiön kehittämä *Lapsen osakesäästötili* lisäisi ajan mittaan sijoittajien määrää, edistäisi kotimaista omistajuutta ja vähentäisi eriarvoisuutta – kaikki otettaisiin automaattisesti ikäluokka kerrallaan mukaan omistajiksi. Tili parantaisi myös sukupuolten tasavertaisuutta, kun myös tytöt ja ajan mittaan naiset sijoittaisivat nykyistä enemmän.

Tilille tehdyt sijoitukset kasvaisivat korkoa korolle pitkään, sillä lapsi voisi nostaa tililtä rahaa vasta täytettyään 18 vuotta. Muutoin tili olisi verokohtelultaan, sijoituskohteiltaan ja muulta sääntelyltään samanlainen kuin osakesäästötili.

Kolme tapaa toteuttaa

Alkusijoitus valtion osakesalkusta

Valtio siirtää vauvoille valitut osakkeet omasta salkustaan. Siirtymä valtiokapitalismista kansankapitalismiin vauhdittuu, eikä huoltajien tarvitse valita sijoituksia. Jos vuodessa syntyy 45 000 vauvaa ja jokaiselle lahjoitetaan osakkeita 500 eurolla, valtion varallisuus pienenee 0,06 prosenttia. Valtion salkun koko oli 38 miljardia euroa vuoden 2025 lopussa.

Alkusijoitus valtion budjetista

Valtio tallettaa vauvojen sijoitustilille rahaa, jonka huoltajat sijoittavat. Huoltajat oppivat tekemään sijoitusvalintoja, mutta aikuisten ei-kaupalliseen koulutukseen tulee panostaa. Jos vauvoja syntyy vuodessa 45 000 ja alkusijoitus on 500 euroa, vuosittaiset kustannukset ovat valtiolle 22,5 miljoonaa euroa.

Ilman alkusijoitusta

Lapsen osakesäästötili kirjataan lakiin, ja sille määritellään lapsen edun kannalta parhaat puitteet. Valtio ei heikon julkisen talouden tilanteen takia tee alkusijoituksia. Vanhemmat ja muut läheiset voivat siirtää tilille rahaa ja tehdä sijoituksia.

2. EI KIRISTETÄ OSAKESIJOITTAJAN VEROTUSTA

Verotus vaikuttaa osakesijoittajien määrään sekä sijoittajien mahdollisuuteen vaurastua. Sijoittajien määrä väheni, kun Suomi luopui osinkoveron hyvitysjärjestelmästä 2005 ja myös kun pörssiyritysten osinkoverotusta kiristettiin vuonna 2013. Toisaalta sijoittajien määrä kääntyi kasvuun, kun verotusta lykkäävä osakesäästötili otettiin käyttöön vuonna 2020.

Verotuksen keventäminen on erinomainen ohjauskeino edistää osakesijoittamista, kun julkisessa taloudessa on liikkumavaraa. Verotuksen kiristäminen taas vähentää sijoittajien riskinottohalua ja kiinnostusta rahoittaa yritysten kasvuhankkeita.

Kun julkista taloutta on sopeutettava, osakesijoittajan verotusta ei kannata ainakaan kiristää. Vaikeassakin julkisen talouden tilanteessa osakesäästötilin verokohtelu, pörssiyritysten jakamien osinkojen verotus sekä luovutusvoittoverotus voidaan pitää ennallaan.

Jos verojärjestelmää muutetaan, osakesijoittajan ja pääomamarkkinoiden näkökulma kannattaa huomioida. Sijoittajan verotus on aina osa kotimaisen omistajuuden verotusta.

Esimerkki 1: Neutraali osinkoverotus

Jos osinkoverotukseen tehdään muutoksia, toimivat pääomamarkkinat varmistetaan siirtymällä neutraaliin osinkoverotukseen. Silloin osingon verokohtelu ei riipu siitä, onko osinkoja jakava yritys pörssiyritys vai listaamaton yritys.

Muutos poistaisi yritysten listautumiselle haitallisen listautumiskynnyksen, joka johtuu listautuvan yrityksen kireämmästä osinkoverotuksesta. Listautumiskynnys on haitallinen myös kotimaisen omistajuuden kannalta: yrityksen myyminen ulkomaiselle kilpailijalle tai pääomarahastolle voi olla houkuttelevampaa kuin listautuminen ja kotimaassa pysyminen.

Esimerkki 2: Hankintameno-olettaman korottaminen

Kotimaista omistajuutta voidaan kannustaa pienillä veromuutoksilla. Pitkäaikaista omistajuutta edistäisi sijoittajan verotuksessa olevan hankintameno-olettaman korottaminen.

Sijoittaja voi käyttää myyntivoiton laskemisessa 40 prosentin oletusta osakkeiden hankintahinnasta. Pitkäjänteisen omistajan verotus kevenisi, jos tämä yli kymmenen vuoden omistuksia koskeva hankintameno-olettama nostettaisiin 50 prosenttiin.

3. JOKAISELLE MAHDOLLISUUS VAIKUTTAA ELÄKESIJOUITUKSIIN

Suomen työeläkejärjestelmä on kansainvälisesti vakaa ja tehokas. Vakuutetun kannalta järjestelmä on passiivinen, eikä palkansaajalla ole mahdollisuutta vaikuttaa järjestelmän tuottoihin. Nuorten luottamus järjestelmään horjuu.

Järjestelmää kannattaisi pidemmällä aikavälillä muuttaa aktivoivoivammaksi. Tällainen malli on käytössä Ruotsissa: osa eläkemaksuista sijoitetaan henkilökohtaiselle eläketilille, jossa eläkevakuutettu voi valita sijoitusrahastot ennalta määrätystä rahastoalikoimasta. Jos valintaa ei tehdä, varat sijoitetaan oletusrahastoon.

Vakuutettujen valitsemat sijoitukset ovat Ruotsissa kasvattaneet tuottoja.

Ruotsin malli toisi eläkejärjestelmän lähemmäksi ihmistä ja aktivoisi miettimään omaa tulevaisuutta. Parhaimmillaan se lisäisi myös talous- ja sijoitusosaamista.

Ruotsissa eläkemallia pidetään keskeisenä syynä sijoittamisen yleistymiseen. Rahastotuotteiden tarjoajien välinen kilpailu on lisääntynyt ja hallinnointipalkkiot laskevat. Vakuutettujen valitsemat osakerahastosijoitukset ovat myös kasvattaneet eläkesijoitusten tuottoja.

Ruotsin mallin keskeiset piirteet

- Jokaiselle henkilökohtainen eläkesijoitustili, jolle ohjataan 1–3 prosenttia palkasta. Loppuosa eläkemaksusta säilyisi nykyisessä kollektiivisessa järjestelmässä.
- Henkilökohtaiselta eläkesijoitustililtä rahat voisi ohjata ennalta rajattuihin sijoituskohteisiin. Tarjolla voisi olla esimerkiksi osakerahastoja, korkorahastoja ja kotimaisiin investointeihin keskittyviä rahastoja.
- Vaihtoehtona olisi oletusrahasto. Jos vakuutettu ei itse tee valintaa, henkilökohtaiselle eläkesijoitustilille kertyvät varat sijoitetaan automaattisesti matalakuluisen indeksirahastoon.

4. KEHITETÄÄN OSAKESÄÄSTÖTILIÄ

Vuonna 2020 käyttöön otettu osakesäästötili on osoittautunut menestykseksi. Osakesäästötiliä on avattu yli 450 000. Tilin ovat kannustaneet erityisesti nuorempia sijoittajia osakesijoittamiseen.

Osakesäästötili on ollut kansankapitalismin edistämisen kannalta merkittävin tällä vuosituhanella tehty politiikkapäätös. Osakesäästötilin kehittämistä kannattaa jatkaa, sillä siihen liittyy vielä tarpeettomia rajoituksia ja yksittäisiä teknisiä ongelmia.

Harkintaa sijoituskohteiden muuttamiseen

Osakesäästötilin tarkoituksena on edistää osakesijoittamista ja aitoa – omistajavallan käytön mahdollistavaa – kansankapitalismia. Siksi tilin sijoituskohteet on rajattu pörssiosakkeisiin ja kasvumarkkina First North -yhtiöiden osakkeisiin.

Jos tilin sijoituskohteita muutetaan, se kannattaa tehdä harkiten. Palveluntarjoajien kilpailun takia on olennaista, että tili pysyy siirrettävänä. Sijoittajan hyödyt pienenevät, jos tilistä tulee kalliskuluinen paketoitu sijoitustuote. Näiden ehtojen valossa sijoituskohteisiin olisi mahdollista lisätä pörssinoteeratut rahasto-osuudet eli ETF-tuotteet.

Kehittämistoimet

- Poistetaan tilin 100 000 euron talletuskatto. Missään muissa sijoitusmuodoissa ei ole kattoa.
- Poistetaan yhden tilin rajaus, mikä haittaa kilpailua. Sijoittaja voi saada useamman tilin avaamisesta merkittävän verorangaistuksen, mitä muissa sijoitustuotteissa ei ole. Lisäksi sijoittajalle on jätetty vastuu siitä, ettei avaa useampaa tiliä.
- Tehdään tilin verotuksesta samanlaista sijoitusrahastojen kanssa. Tämä toteutuu, kun lisätään osakesäästötilille hankintameno-olettama ja tappiollisille nostoille vähennysoikeus.
- Korjataan tilin tekniset ongelmat. Sallitaan osakeanteihin ja julkisiin ostarjoukuihin osallistuminen. Sallitaan julkisen kaupankäynnin keskeyttämiseen liittyvien instrumenttien väliaikainen säilytys tilillä.

5. VALTIO-OMISTAJA EDISTÄMÄÄN KANSANKAPITALISMIA

Valtio on Helsingin pörssissä merkittävä omistaja, mutta samalla valtio on velkaantunut. Sen sijaan kotitalouksilla on pankkitileillä yli 115 miljardia euroa. Kun valtio vähentää omistuksiaan, on luonnollista, että kotitalouksien ja tavallisten sijoittajien omistukset kasvavat.

Suomen kannattaa tavoitella siirtymistä valtiokapitalisista kansankapitalismiin. Valtio-omistaja voi edistää kansankapitalismia käytännön toimin askel askeleelta omistamissaan yhtiöissä.

Lähtökohtaisesti valtion omistajuus tulisi aina perustella yhtiökohtaisesti. Kun valtio on omistajana pörssiyhtiöissä, korostuu valtion toiminnan läpinäkyvyys ja johdonmukaisuus. Myös valtio-omisteisia yhtiöitä koskee velvoite kohdella kaikkia omistajia tasapuolisesti.

Suurena omistajana valtio voi toimia markkinoilla edelläkävijänä. Se voi luoda parhaita käytäntöjä esimerkiksi yhtiökokouksissa, hallitusjäsenten valinnassa ja johdon palkitsemisessa. Valtio voi näyttää muille omistajille mallia myös listautumisten ja osakeantien järjestämisessä, ostotarjoustilanteissa sekä sijoittajaviestinnässä.

Valtio-omistajan parhaat käytännöt

- Kun valtio irtautuu omistamistaan yhtiöistä, edellytetään yhtiön listaamista pörssiin.
- Kun valtionyhtiö listautuu tai tekee osakeannin, tarjotaan tavallisille sijoittajille vähintään 20 prosentin yleisökiintiö. Valtio-omisteisen yhtiön tulisi myös välttää suunnattuja anteja. Jos suunnattu anti järjestetään, viestitään avoimesti, mikä painava taloudellinen peruste oli.
- Valtio-omistajan vaikutuspiirissä olevien yhtiöiden tulisi avata sijoittajaviestintänsä laajasti kaikille sijoittajille. Esimerkiksi sijoittajapuheluihin osallistuminen kannattaa sallia kaikille sijoittajille, eikä pelkästään analyytikoille ja suursijoittajille.
- Valitaan valtio-omisteisten yhtiöiden hallitusten jäsenet osaamisperustaisesti ja monimuotoisuus huomioiden, kuten on jo tehtykin.

HALUATKO TIETÄÄ ENEMMÄN? TARVITSETKO LISÄTIETOJA?

Autamme mielellämme.
Pidetään yhteyttä,

Sari Lounasmeri
toimitusjohtaja
+ 358 50 372 5925
sari.lounasmeri@porssisaatio.fi

www.porssisaatio.fi

